

25.11.2015

Kj/11

§ 308

Den av ledamoten Jukka Relander väckta motionen om rivning av den damm som skär av Gammelstadsforsens västra gren

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige beslutade i enlighet med stadsstyrelsens förslag anse den av ledamoten Jukka Relander väckta motionen vara slutligt behandlad.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Saara Kanto, planeringsingenjör, telefon: 310 25531
saara.kanto(a)hel.fi
Juha Viljakainen, hankepäällikkö, telefon: 310 36276
juha.viljakainen(a)hel.fi
Olavi Veltheim, asemakaavapäällikkö, telefon: 310 37340
olavi.veltheim(a)hel.fi
Anne Mäkinen, yksikön päällikkö, telefon: 310 36486
anne.makinen(a)hel.fi
Hanna Seitapuro, ympäristötarkastaja, telefon: 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi

Bilagor

1 Relander Jukka valtuustoaloite Kvsto 8.10.2014 asia 20

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Enligt 22 § i arbetsordningen för stadsfullmäktige ska en motion som är avsedd för behandling i stadsfullmäktige och vars utsatta tid överskrids på grund av att stadsstyrelsen beslutar återremittera motionen för ny beredning behandlas vid det fullmäktigesammanträde efter den utsatta tiden då motioner nästa gång behandlas. På grund av kravet i arbetsordningen måste motionen behandlas innan utredningarna som gäller förutsättningarna att upphäva skyddet av dammen färdigställs.

25.11.2015

Kj/11

Ledamoten Jukka Relander och 48 andra ledamöter föreslår i sin motion att den damm som skär av Gammelstadsforsens västra gren rivs så att skadorna för området museivärden förblir så små som möjligt.

Stadsstyrelsen har behandlat ärendet 11.5.2015 och 14.9.2015. Stadsstyrelsen beslutade vid sitt sammanträde 14.9.2015 (851 §) återremittera ärendet för ny beredning så att de behövliga utredningarna inleds, så att ett förslag om rivning eller bevarande av dammen senare kan föreläggas stadsstyrelsen och stadsfullmäktige.

Stadsstyrelsen konstaterar att skyddsbezeichnungarna som gäller i Gammelstadsforsens område spelar en väsentlig roll i bestämmandet av eventuella åtgärder. En utredning om förutsättningarna att upphäva skyddet av dammen har inletts för att utreda möjligheten att riva dammen helt eller delvis med tanke på skyddet i detaljplanen och RKY-beteckningen i området. Stadsstyrelsen underrättas om utredningens resultat med fortsatta åtgärder och om omfattningen av de behövliga konsekvensbedömningarna med kostnadskalkyler under år 2016.

Motionssvaret har utarbetats i samverkan med stadskansliet, stadsplaneringskontoret, stadsmuseet och miljöcentralen.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Saara Kanto, planeringsingenjör, telefon: 310 25531
saara.kanto(a)hel.fi
Juha Viljakainen, hankepällikkö, telefon: 310 36276
juha.viljakainen(a)hel.fi
Olavi Veltheim, asemakaavapällikkö, telefon: 310 37340
olavi.veltheim(a)hel.fi
Anne Mäkinen, yksikön päällikkö, telefon: 310 36486
anne.makinen(a)hel.fi
Hanna Seitapuro, ympäristötarkastaja, telefon: 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi

Bilagor

1 Relander Jukka valtuustoaloite Kvsto 8.10.2014 asia 20

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 09.11.2015 § 1048

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Päätös

25.11.2015

Kj/11

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää katsoa valtuutettu Jukka Relanderin aloitteen loppuun käsitellyksi.

14.09.2015 Palautettiin

07.09.2015 Pöydälle

11.05.2015 Palautettiin

04.05.2015 Pöydälle

Esittelijä

vs. kaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Saara Kanto, suunnitteluinsinööri, puhelin: 310 25531
saara.kanto(a)hel.fi

Juha Viljakainen, hankepääällikkö, puhelin: 310 36276
juha.viljakainen(a)hel.fi

Olavi Veltheim, asemakaavapäällikkö, puhelin: 310 37340
olavi.veltheim(a)hel.fi

Anne Mäkinen, yksikön päällikkö, puhelin: 310 36486
anne.makinen(a)hel.fi

Hanna Seitapuro, ympäristötarkastaja, puhelin: 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi

Kiinteistövirasto Virastopäällikkö 24.8.2015

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Suunnitelmassa käytetään koordinaatistona ETRS-GK25 koordinaatistoa ja N2000

1. Tiivistelmä

Helsingin alueella Vantaanjoki ja sen sivuhaara Keravanjoki sijoittuvat lähes koko matkaltaan savikolle. Vantaanjoen alajuoksulla Koskelassa ja Viikinmäessä kallio- ja kitkamaa-alueet ympäröivät pääosin jokea, mutta paikoin myös näillä alueilla jokiuomassa esiintyy savea. Vakavuudeltaan jokien penkereet ovat kriittisiä alueita ja mahdolliset sortumavyöhykkeet ovat laaja-alaisia. Vedenpinnan lasku Vantaanjoessa heikentää nykyisestä jokipenkereiden kokonaisvarmuutta sortumista vastaan. Mikäli Vanhankaupunginkosken padon purkuhanke etenee nykyisestä, on aliveden korkeus pyrittävä säilyttämään savialueilla vähintään nykyisellä tasolla.

2. Johdanto

Kyseessä on vastaus lausuntopyyntöön koskien valtuustoaloitetta Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkevan padon purkamisesta (HEL 2014-012194). Kyse on alustavasta geoteknisestä tarkastelusta, jonka tarkoituksena on tuoda esille joen stabiliteettiin liittyviä tekijöitä sekä padon purkamiseen liittyviä lähtötietovaatimuksia. Lausunnon valmistelussa on kuultu yksikön päällikkö Kari Rantakokkoa Uudenmaan ELY keskukselta sekä geotekniikkapäällikkö Heikki Kangasta Vantaan kaupungilta.

3. Pohjasuhdekuvaus

Helsingin alueella Vantaanjoki ja sen sivuhaara Keravanjoki sijoittuvat lähes koko matkaltaan savikolle. Vantaanjoen alajuoksulla Koskelassa ja Viikinmäessä kallio- ja kitkamaa-alueet ympäröivät pääosin jokea, mutta paikoin myös näillä alueilla jokiuomassa esiintyy savea. Tarkastelun kohteena olevan padon harja sijoittuu nykyisin noin tasolle +6. Alivirtaamatilanteessa joenpinta on lähes vaaterissa Tammistoon ja Kirkonkylänkosken alapuolelle saakka.

4. Sortumatarkastelut

Savikolle sijoittuva jokien penkereet ovat geoteknisesti erittäin sortumaherkkiä alueita. Sortumismekanismeihin vaikuttavat monet tekijät ja yksi näistä on joen vedenpinnan taso. Vesi toimii vastapainona sortumaan pyrkivälle maamassalle, joten vedenpinnan aleneminen kasvattaa sortumariskiä. Sortumia on tapahtunut jokien syntyhetkestä asti ja ajoittain niitä tapahtuu edelleen. Esimerkkinä viimeisimmistä rakennetun ympäristön sortumista on kevyenliikenteenväylän sortuma Vantaan Ohratiellä vuonna 2012. Koko joen kattavia sortumatarkasteluja ei Helsingissä ole tiettävästi tehty. Eräs viimeaikaisista yksittäisistä sortumatarkasteluista sijoittuu Helsingin Tapaninvainioon Jokipolulle. Siellä maanpinta sijoittuu noin korkeustasolle + 9,5, veden pinta noin tasolle +6,5 ja joen pohja noin tasolle +1,5. Ns. tehokkailla maaparametreillä laskettuna alueen nykyinen kokonaisvarmuus sortumista vastaan on rakennusten kohdalla noin 1,85 (pysyvän rakenteen vaadittu arvo $\geq 1,8$). Alustavan laskelman perusteella voidaan arvioida, että yhden metrin vedenpinnan lasku korkeus tällä alueella, pudottaisi sortumisen todennäköisyyttä kuvaavan kokonaisvarmuuden arvoon 1,75. ja vastaavasti kahden metrin vedenpinnan lasku pudottaisi kokonaisvarmuuden arvoon 1,65.

5. Jatkotoimenpiteet

Mikäli padon purkuhanke etenee nykyisestä, on aliveden korkeus pyrittävä säilyttämään savialueilla vähintään nykyisellä tasolla

soveltuvien teknisin ratkaisuin, kuten pohjapadoin. Ensiarvoisen tärkeää on selvittää padon purkamisen vaikutukset alivedenkorkeuteen sekä korkeusmuutosten laajuus.

Mahdolliset sortumatarkastelut edellyttävät joen pohjan luotauksia siinä laajuudessa, kun vedenpinnan laskun oletetaan ulottuvan ja täydentäviä pohjatutkimuksia on kohdistettava kriittisimmille alueille. Jokea ympäröivien maa-alueiden korkeustiedot ovat jo nykyisin saatavilla Kiinteistöviraston kaupunkimittausosastolta. Joen pohjan ja jokea ympäröivien maanpinnan korkeustietojen perusteella geoteknisellä osastolla voidaan arvioida kriittisimpiä alueita, joilla suoritetaan lisäpohjatutkimuksia. Sortumatarkastelut tehdään korkeustietojen ja pohjatutkimustulosten perusteella.

Lisätiedot

Markku Savolainen, projektipäällikkö, puhelin: 310 71368
markku.savolainen(a)hel.fi

Kaupunkisuunnittelulautakunta 18.08.2015 § 217

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkisuunnittelulautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Vanhankaupunginkosken miljööllä patoineen on pääkaupunkimme syntyhistoriaan liittyvänä paikkana huomattava kulttuurihistoriallinen arvo. Alueella on toiminut vesivoimaa ja vettä käyttäviä tuotantolaitoksia aina kaupungin perustamisesta 1550-luvulta lähtien. Vanhimmat kuvalliset dokumentit Vanhankaupunginkosken asutuksesta ovat vuodelta 1640 ja ensimmäiset kuvalliset esitykset padosta vuodelta 1795. Vanhankaupunginkosken patoon liittyvien käyttökuntoisten ja edelleen käytössä olevien turbiinilaitteiden arvo osana laajempaa teollisuushistoriallista kokonaisuutta ja osana helsinkiläistä teollisuushistoriaa on merkittävä.

Vanhankaupunginkosken pato ympäristöineen sisältyy Museoviraston valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointiin (RKY 2009, Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset). RKY 2009 inventointi on vuodesta 2010 ollut maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittama inventointi kulttuuriympäristöjen osalta.

Osana RKY 2009 inventointia Vanhankaupunginkosken alue patoineen kuten koko Vantaanjokilaakson maisema-alue on arvioitu

maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi selvityksessä "Missä maat on mainiommat" (Helsinki 2012). Uudenmaan kulttuuriympäristöselvitys on tehty osana 2. vaihemaakuntakaavan laadintaa.

Vanhankaupunginkosken pato on suojeltu asemakaavalla, joka on vahvistettu 28.1.1998. Koski kuuluu asemakaavassa suojeltavaan vesialueen osaan, jolla ovat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusia siten, että ympäristön historiallinen arvo säilyy (kaavamääräys s-3). Kaavamääräys on RKY 2009 inventoinnin ja alueelle asetettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen.

Vantaanjoki kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Perusteena on joessa esiintyvä vuollejokisimpukka, joka on uhanalainen ja rauhoitettu laji. Laji esiintyy jokseenkin yhtenäisesti Vanhankaupunginkoskelta aina Nukarin koskelle saakka. Lisäksi joella esiintyy saukkoa.

Niiden arvojen ja lähtökohtien, joiden perusteella kosken rakenteet on suojeltu asemakaavalla vuonna 1998, muuttumista tai heikentymistä ei voida alueella todeta eikä padon purkamiselle ole historiallisia syitä. Kulttuurihistoriallinen arvo tukee alueen virkistyskäyttöä myös kalastukseen, ja arvot yhdessä muodostavat Vanhankaupunginkoskesta erityisen paikan kaupunkirakenteessa.

Patoa ja siihen liittyvää suojelumääräystä ei voi purkaa ilman valtakunnallisten alueiden käyttö- ja suojelutavoitteiden uudelleen arviointia eikä ilman alueen asemakaavan muutosta. Niiden arvojen mahdollinen uudelleenarviointi, joihin Vanhankaupunginkosken padon suojelutavoite perustuu, tulee siis tehdä valtakunnallisella tasolla.

Alueen nykytilan radikaali muuttaminen edellyttää lausuntoa ELY-keskukselta, joka kuulee asiassa Museovirastoa. Tässä yhteydessä tulevat myös arvioitaviksi padon purkamisen vaikutukset Natura-alueeseen. Purkamisen haitalliset vaikutukset voivat olla niin suuria, että vaikutusten selvittäminen edellyttäisi laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä kerrottua selvittämistä. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 § asettaa valtion viranomaisille veloitteen ottaa toiminnassaan huomioon valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteeseen ja alueiden käytön kannalta.

Padon mahdollinen purkaminen osittain tai kokonaan edellyttää alueen maisemaan, virkistysarvoihin, luonnonarvoihin sekä kulttuuriarvoihin kohdistuvaa laajamittaista vaikutusten arviointia. Lisäksi tarvitaan selvityksiä mm. vesiolosuhteiden muutoksen vaikutuksista pohjasedimentteihin, virtaamiin, kalastoon ja säilyviin rantarakenteisiin,

mm. niiden vakauteen. Mahdollisen purkamispäätöksen tulee perustua perusteellisiin selvityksiin, joihin sisältyy vesiolosuhteiden tarkkaileminen myös eri vuodenaikoina. Yleisten töiden lautakunta toteaa lausunnossaan 16.6.2015 (§ 306), että asemakaavan muutoksen ja kosken ennallistamisen pitää perustua tarkkoihin selvityksiin ja suunnitelmiin sekä riittävän laajaan vaikutusten arviointiin.

Vanhankaupunginkoskella on historiallisten arvojen lisäksi huomattavia maisemallisia, matkailuun ja virkistykseen liittyviä arvoja ja se kuuluu Helsingin kaupunkialueeseen. Koska nykytilanteen muuttamisen vaikutukset veden virtaukseen, erilaisiin teknisiin kysymyksiin ja rakentamiskustannuksiin ovat pääasiassa muiden lautakuntien vastuualueilla, seuraavassa vain joitakin yleiskommentteja:

Vantaanjoen yksittäisessä haarassa (joki ja kaksi sen purkautumishaaraa) tehtävät muutostyöt vaikuttavat kaikkien haarojen veden virtaus- ja korkeusolosuhteisiin. Virtaus- ja korkeusmuutokset vaikuttavat kaikkiin tavoitteisiin: kalastus, virkistys, maisema, kulttuurihistoria, kohtuulliset kustannukset. Vantaanjoen virtaamat vaihtelevat voimakkaasti vuosittain ja vuodenaikoina, jolloin myös muutostöiden vaikutukset haluttaviin tavoitteisiin vaihtelevat voimakkaasti eri ajankohtina. Eri haarojen vesimäärien ja tavoitteiden asettaminen voidaan tehdä vasta kunkin haaran vedensäätörakenteiden hydraulisten vaihtoehtolaskentojen jälkeen. Veden virtaukseen vaikuttavat myös muut rakenteet kuin padot, joten myös ne on otettava tarkasteluun jo työn alkuvaiheessa.

Padon purkamisen teknisen suunnittelun ja ympäristövaikutusten laajuus ja tarkkuus tulee selvittää tarkemmin ja laatia kustannusarvio, mikäli jatkosuunnittelu nähdään tarpeelliseksi. Kustannusarvioon tulisi sisällyttää merkittävimmät kustannukset muutostöiden koko vaikutusalueelta, joka ulottuu huomattavasti kauemmaksi ylävirtaan Kuninkaankartanon saaren lähiympäristöstä.

Purkamisen vaikutus joen kalastoon ja vuollejokisimpukoihin on arvioitava yhteistyössä ympäristökeskuksen kanssa. Padon purkamisen laajemmista ympäristövaikutuksista tulee selvittää vaikutukset mm. Pikkukosken uimapaikkaan ja sen säilymisen turvaaminen mahdollisen luonnonmukaisen pohjapadon avulla. Kaikkiaan kyseessä on vaativa ja suurta tarkkuutta edellyttävä suunnitteluprosessi, joka jo pelkästään muutoksen hyväksyttävyyden selvittämiseksi vaatii paljon työtä.

Padon tulevien peruskorjausten kustannusten arviointi on sitä hallinnoivien HSY:n ja Helenin asiantuntemus- ja vastuualuetta.

Rakennuslautakunta toteaa lausunnossaan 1.6.2015, että padon museaaliset ja kulttuurihistorialliset arvot arvioidaan ennen kaikkea kaupunginmuseon toimesta, ja alueella tapahtuvat muutokset tulee toteuttaa tiiviissä yhteydessä museoviranomaisten kanssa. Tämä koskee myös valtakunnallisia museoviranomaisia, koska kyseessä on valtakunnallisesti arvokas kohde. Edelleen rakennusvalvontavirasto pitää aiheellisena hankkeen käsittelyä kaupunkikuvaneuvottelukunnassa. Koska patoon kajoaminen vaikuttaa kaupunkikuvaan yhdessä vanhimmista helsinkiläisistä kaupunkimaisemista, käsittely kaupunkikuvaneuvottelukunnassa on perusteltua.

Tällä hetkellä Vanhankaupunginkosken padon purkamispäätöstä varten ei ole riittävää tietoa ja pelkästään padon purkamiseksi tarvittavien teknisten selvitysten tekeminen on mittava työ.

Vaelluskalojen olosuhteiden parantamiseksi tulee selvittää erilaisia vaihtoehtoja ja arvioida niiden kustannuksia, mukaan lukien itäisen uoman nousuolosuhteiden parantaminen uoman muotoa, pohjarakenteita tai kaltevuutta käsittelemällä tai säätelemällä uoman virtaamaa. Samoin tulisi selvittää mahdollisuuksia ajoittaa voimalaitoksen käyttöjaksoja niin, että kaloille aiheutuvaa haittaa voidaan vähentää.

Edellä olevaan viitaten kaupunkisuunnittelulautakunta ei näe reaalisia kulttuurisia, toiminnallisia eikä taloudellisia edellytyksiä padon purkamiselle. Mikäli padon purkamista katsotaan tarpeelliseksi selvittää edelleen, selvitystyöhön tulee osoittaa erilliset määrärahat.

Lautakunta päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Käsittely

18.08.2015 Ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Outi Silfverberg: Muutetaan kappale 19 muotoon:

Kaupunkisuunnittelulautakunta puoltaa tarvittavien selvitysten tekemistä Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkevan padon mahdollisesta purkamisesta. Selvitystyöhön tulee osoittaa erilliset määrärahat.

Kannattaja: Eija Loukoila

25.11.2015

Kj/11

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan.

Ei-ehdotus: Muutetaan kappale 19 muotoon:

Kaupunkisuunnittelulautakunta puoltaa tarvittavien selvitysten tekemistä Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkevan padon mahdollisesta purkamisesta. Selvitystyöhön tulee osoittaa erilliset määrärahat.

Jaa-äännet: 5

Hennariikka Andersson, Jape Lovén, Matti Niiranen, Tom Packalén, Risto Rautava

Ei-äännet: 4

Eija Loukoila, Outi Silfverberg, Mikko Särelä, Heta Välimäki

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Äänin 5-4 kaupunkisuunnittelulautakunta hyväksyi esittelijän ehdotuksen.

17.03.2015 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Esittelijä

asemakaavapäällikkö
Olavi Veltheim

Lisätiedot

Maria Jaakkola, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37244
maria.jaakkola(a)hel.fi
Riitta Salastie, arkkitehti, puhelin: 310 37218
riitta.salastie(a)hel.fi
Jouni Kilpinen, diplomi-insinööri, puhelin: 310 37251
jouni.kilpinen(a)hel.fi

Kaupunginmuseo Kulttuuriympäristöyksikkö 5.8.2015

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Kaupunginmuseon johtokunta on 24.3.2015 antanut lausunnon Jukka Relanderin valtuustoaloitteesta koskien Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkevan padon purkamista. Kaupunginhallitus on päättänyt palauttaa 11.5.2015 asian uudelleen valmisteltavaksi ja asiasta on pyydetty lausunto kaupunginmuseolta.

Postadress

PB 10
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress

Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon

+358 9 310 1641
Telefax
+358 9 655 783

FO-nummer

0201256-6

Kontonr

FI0680001200062637
Moms nr
FI02012566

Vanhankaupungin alueella on keskeinen merkitys Helsingin kaupungin historiassa. Vanhankaupunginkosken pato on osa Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitosten muodostamaa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, RKY 2009-kokonaisuutta. Pato on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa (1998).

Helsingin Vanhakaupunki oli Helsingin kaupungin ensimmäinen sijaintipaikka vuosina 1550–1640, ennen kuin kaupunki siirrettiin nykyiselle paikalleen Vironniemelle. Vanhassakaupungissa on Vantaanjoen rannoilla toiminut vesivoimaa ja vettä käyttäviä tuotantolaitoksia aina 1550-luvulta lähtien. 1860-luvulla Helsingin kaupunki ryhtyi suunnittelemaan Vantaanjoen vesivarojen hyödyntämistä ja vesijohtolaitoksen rakentaminen aloitettiin 1870-luvun alussa. Vantaanjoen suun länsipuolen uoma on padottu kiinteänä osana vesivoimalaitosta, joka otettiin käyttöön vuonna 1876. Voimalaitos on osa ainutlaatuista historiallista teollisuusperintökokonaisuutta, johon kuuluvat voimalan lisäksi mylly ja Kuninkaankartanonsaarella sijaitsevat kaupungin entisen vesilaitoksen rakennukset. Nämä laitoserakennukset ovat vuodesta 1972 toimineet Tekniikan museon käytössä. Länsirannalle sijoittuvat mylly, höyrypumpulaitos ja turbiinipumpulaitos, jotka toimivat nykyään voimalamuseona. Alue on huolellisesti kunnostettu ja merkittävä kulttuuriympäristö on suosittu virkistysalue.

Vanhankaupunginkosken padolla ja voimalaitoksella on merkittävä historiallinen ja teollisuusperintöön liittyvä merkitys, ja ne ovat tärkeä osa alueen kulttuurihistoriallista jatkumoa. Padon purkamisella olisi merkittäviä vaikutuksia maisemaan, joen virtaukseen ja muita, vielä tuntemattomia vaikutuksia mm. jokirantojen rakenteiden kulumiseen tai sedimenttien liikkeelle lähtöön liittyen.

Kaupunginmuseon johtokunta totesi lausunnossaan, että mikäli pato purettaisiin, tuhoutuisi Helsingin syntysijan tuntumassa merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kaupunginmuseon johtokunta ei puoltanut padon purkamista. Kaupunginmuseolla ei ole asiaan uutta täydennettävää johtokunnan lausunnon lisäksi.

Lisätiedot

Johanna Björkman, tutkija, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi

Ympäristölautakunta 04.08.2015 § 263

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Lausunto

Ympäristölautakunta antoi seuraavan lausunnon.

Vanhankaupunginkosken alueella tehtävillä muutostöillä voi olla huomattavia vaikutuksia alueen vesiolosuhteisiin ja muuhun luontoon, maisemaan, alueen käyttöön sekä rakennettuun ympäristöön. Näitä asioita on selvitettävä ennen mahdollista päätöstä padon purkamisesta tai muista kalojen nousuun vaikuttavista kunnostustoimista.

Valtioneuvoston asetuksessa vesitalousasioista (1560/2011) on täsmälliset ohjeet siitä, mitä selvityksiä ja suunnitelmia on tehtävä vesitaloushankkeita varten. Tässä lausunnossa selvityksiä käsitellään pääpiirteissään Vanhankaupunginkosken ja Vantaanjoen olosuhteita painottaen.

Ympäristölautakunnan mielestä Vanhankaupunginkoskella kalojen nousuun vaikuttavien toimenpiteiden hyötyjä ja haittoja tulisi arvioida esimerkiksi ympäristövaikutusten arviontimenettelyn kaltaisella hankevaihtoehtojen vertailulla. Näin saataisiin kattavaa ja vertailukelpoista tietoa päätöksentekoa varten. Kunnostuksia varten tulisi selvittää niin tarkasti kuin mahdollista, millainen alue oli ennen ihmisen vaikutusta. Alkuperäisen luonnontilan tulisi olla kunnostustöiden lähtökohtana. Vaikka aluetta ei pystyttäisi enää palauttamaan alkuperäisen kaltaiseksi, kunnostussuunnitelmia laadittaessa tulisi kunnioittaa alkuperäistä tilaa.

Vanhankaupunginkoskea kunnostettaessa hankevaihtoehtoina tai vaihtoehtoyhdistelmien osina tulisi tarkastella esimerkiksi seuraavia:

- ennallistetaan alue mahdollisimman paljon alkuperäisen kaltaiseksi,
- säilytetään nykyinen tilanne, jolloin voimakkaat nousijat, kuten lohet ja meritaimenet pääsevät nousemaan jokeen,
- estetään veden virtaus padon yli ja turbiinin kautta länsihaarasta mereen, jolloin kalojen nousu nopeutuu ja vahingoittuminen vähenee tai estyy,
- kunnostetaan itähaara mahdollisimman monen kalalajin nousuun sopivaksi,
- puretaan pato ja rakennetaan mahdollisimman monen kalalajin nousuun sopiva kalatie länsihaaran kohdalle,
- muita teknisiä järjestelyitä mahdollistaa kalojen nousu Vantaanjokeen, estää kalojen tuhoutumista voimalarakenteissa tai järjestää joen veden juoksumista alueella.

Vantaanjoki on liitetty Natura 2000-verkostoon, sillä alueella esiintyy vuollejokisimpukkaa ja saukkoa. Koska joillakin Vanhankaupunginkoskella tehtävillä toimenpiteillä on todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia näihin lajeihin, on tehtävä Natura-vaikutusten arviointi. Hankkeella voi olla vaikutuksia myös lähellä

sijaitsevan Vanhankaupunginlahden lintuvesi –Natura 2000 –alueen luontotyyppeihin tai lintuihin, joten tarpeen vaatiessa Natura-arviointi on tehtävä myös niiden osalta.

Suojeltu pato

Helsinki perustettiin Vanhankaupunginkosken alueelle vuonna 1550. Sekä Vantaanjoen itä- että länsihaarassa on käytetty hyväksi vesivoimaa vuosisatojen ajan. Nykyiset länsihaaran pato ja turbiini otettiin käyttöön 1876. Pato ympäröivine rakennuksineen muodostaa Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset –nimisen kokonaisuuden, joka on valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Voimassa olevassa asemakaavassa padosta sanotaan: ”Suojeltava alueen osa, jolla olevat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusia siten, että ympäristön historiallinen arvo säilyy”. Patoa ympäröivät maa-alueet ovat muinaismuistoaluetta.

Hankevaihtoehtoja varten tarvittavat selvitykset

Kunnostamisen päämäärä

Jotta Vanhankaupunginkosken alue voitaisiin ennallistaa, on selvitettävä, millainen alue oli luonnontilaisena ennen ihmisen aiheuttamia vaikutuksia. Tätä lausuntoa varten on tutkittu kuvia ja karttoja, joista vanhimmat ovat 1600-luvulta ja nuorimmat 1900-luvun alusta.

Useimmissa vanhoissa kuvissa ja kartoissa länsihaaran koski on piirretty lyhyeksi ja putousmaiseksi, vain muutamien kymmenien metrien pituiseksi. Pisimmäksi koskialue on piirretty eräässä vuoden 1738 kartassa, jossa koski on alle 100 metrin mittainen, Kuninkaankartanonsaarta lyhyempi. Samassa kartassa Vantaanjokea kuvataan voimakkaasti virtaavaksi joeksi, joka suualueellaan jakautuu kahteen haaraan. Haarojen rannat ovat kallioiset, ja molemmissa haaroissa on vesivoimaa käyttävä mylly. Vanhoista piirroksista ja maalauksista voi päätellä, että todennäköisesti sekä länsi- että itähaarassa on aikoinaan ollut niin korkea koski tai voimakas virtaus, että se on muodostanut nousuesteen kaloille. On mahdollista, että vain voimakkaat nousijat ovat päässeet jokeen. Viimeistään 1800-luvun alkuvuosikymmeninä länsihaarassa oli pato, jonka pudotuskorkeus oli useita metrejä.

Monissa vanhoissa kartoissa itähaara on piirretty paikoin hyvin kapeaksi. Ilmeisesti viimeistään 1800-1900 –lukujen vaihteessa itähaaran kallioita räjäytettiin uoman leventämiseksi.

Kalastusta koskevan kirjallisuuden mukaan Vantaanjoki oli keskiajalla hyvä lohijoki. Joelta ja Vanhankaupunginlahdelta on pyydetty myös nahkiaista 1700-luvulla.

Vanhankaupunginkosken alkuperäisen tilan selvittäminen tarkemmin vaatii historiallisten lähteiden, kuten karttojen, kuvien ja kalastusta koskevien asiakirjojen tutkimista. Aluetta kunnostettaessa tulee ratkaista, palautetaanko alue alkuperäiseen luonnontilaan (niin pitkälle, kuin se nykyään on enää mahdollista) vai rakennetaanko paikalle mahdollisimman monen kalalajin nousuun sopiva keinotekoinen uoma, vaikka se ei olisi alueen alkuperäinen tilanne.

Kunnostusten vaatimat toimenpiteet

Vanhankaupunginkoskella mahdollisesti toteutettavat eri hankevaihtoehdot vaativat erilaisia selvityksiä toteutuakseen. Mittavimmat selvitykset vaatii padon purkaminen, jolla on myös suurimmat ympäristövaikutukset.

Selvitysten tekeminen tapahtuu vaiheittain. Aluksi on tutkittava, millaisia toimenpiteitä eri hankevaihtoehtojen toteuttaminen käytännössä vaatii, onko toimenpiteiden toteuttaminen alueella mahdollista ja millaisiksi olosuhteet toimenpiteiden seurauksena muodostuvat. Kun tiedetään, millaisia esimerkiksi alueen vesiuomista tulee, voidaan mallintaa veden kulkua alueella. Kun voidaan ennustaa veden virtaamaa ja korkeutta, voidaan arvioida niiden vaikutuksia muuhun luontoon ja ihmisen toimintaan.

Vanhankaupunginkoskella tehtävillä toimenpiteillä on sekä välittömiä että ajan myötä ilmeneviä seurauksia joen suualueella laajemmalla alueella, joten toimenpiteiden vaikutuksia on tutkittava koskialueen lisäksi myös muualla Vantaanjoessa.

Ranta-alueiden muutokset

Vesi tukee rantojen maaperää, rakennuksia ja rakenteita. Veden korkeuden muuttuessa rantojen kantavuus saattaa muuttua, jolloin voi syntyä sortumia ja aiheutua turvallisuusriskejä. Esim. padon kohdalla veden pinta laskee todennäköisesti useita metrejä. Kantavuuden muuttuessa on selvitettävä, missä määrin ja kuinka pitkällä matkalla joudutaan tukemaan rantatörmä, rakennuksia ja rakenteita, kuten siltoja.

Veden pinnan muutoksilla ja sortumilla voi olla vaikutusta myös ranta-alueilla sijaitsevaan kunnallistekniikkaan. Esim. jokeen laskevien hulevesiputkien linjauksia joudutaan mahdollisesti muuttamaan ja putkia pidentämään veden pinnan laskiessa. On selvitettävä myös

ranta-alueiden maisemaan ja luontoon aiheutuvien muutosten laatu ja mahdolliset haitat tai hyödyt.

Alueen kalasto ja kalastusmahdollisuudet

Vanhankaupunginkosken itähaaraan on kunnostettu kalatie, jota pitkin vain vahvimmat kalat pääsevät nousemaan Vantaanjokeen. Koskialueen läpi kulkee poikasvaiheessa tai lisääntymisvaelluksella mm. meritaimen (äärimmäisen uhanalainen), lohi (vaarantunut), ankerias (erittäin uhanalainen) ja nahkiainen (silmälläpidettävä). Näistä ainoastaan nahkiainen on Vantaanjoen alkuperäistä kantaa. Muut kannat on kotiutettu istuttamalla Vantaanjokeen alun perin muista joista peräisin olevia kalakantoja. Meressä Vantaanjoen suulla kutee nykyään myös vaellussiika (erittäin uhanalainen), joka olisi todennäköisesti kotiutettavissa jokeen, jos se pystyisi nousemaan.

Vanhankaupunginkosken alueen nykyisestä kalastosta ja kalojen liikkumisesta on puutteelliset tiedot. Vuoden 2014 tutkimusten mukaan lohi ja meritaimen nousevat jokeen hyvin itähaaraa pitkin. Asiantuntija-arvion mukaan myös nahkiainen saattaa vaivoin nousta. Ennen kuin kunnostuksia aletaan tehdä, tulee selvittää, mitä kalalajeja alueella liikkuu ja missä määrin ne nykyisin nousevat jokeen ja pääsevät joesta mereen. On myös arvioitava, millä tavoin eri hankevaihtoehdot parantavat eri kalalajien liikkumista ja estävät vahingoittumista.

Kalastuslain mukaan kalatiessä sekä kahdensadan metrin matkalla sen ylä- ja alapuolella on kaikenlainen kalastaminen kielletty. Kalastusta ei saa myöskään harjoittaa voima- ja muuhun laitokseen vettä johtavassa kanavassa eikä sadan metrin matkalla padon alapuolella. Kalastuslain tarkoituksena on turvata kalojen pääsy lisääntymisvesilleen. Nykyisin kalastus Vanhankaupunginkosken kalatien ja padon läheisyydessä on sallittu Ely-keskuksen poikkeusluvalla. Erityisesti, jos Vanhankaupunginkosken alueelle rakennetaan uusi kalatie, tulee tarkastella kalastusta uudelleen, jotta lain hengen mukainen kalojen nousu lisääntymään olisi mahdollista. Mikäli todetaan, että kalastus kalatiellä ja sen lähellä ei ole mahdollista, kalastusmahdollisuuksia tulee järjestää muualle Vantaanjoen varteen sekä merialueelle. Tulee kuitenkin muistaa, että Vanhankaupunginlahden lintuvesi –Natura 2000 –alueella kalastus on kielletty.

Sedimentit ja niiden liikkuminen

Vuosikymmenien ja -satojen aikana joen mukana on kulkeutunut sedimenttiä, jota on kasautunut jokeen padon yläpuolelle sekä mereen jokisuun edustalle. Sedimenttien määrä ja laatu tulee selvittää. Sedimentit saattavat sisältää haitallisia aineita, jotka on mahdollisesti käsiteltävä. Sedimenttien tutkiminen myös Vanhankaupunginlahdella

on oleellista, sillä muuttuvat virtaukset saattavat saada pohjaan aiemmin kerääntyneet sedimentit liikkeelle.

Vuollejokisimpukan ja saukon elinot

Vantaanjoella esiintyy vuollejokisimpukkaa ja saukkoa. Molemmat lajit ovat luontodirektiivin liitteen IV lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Vuollejokisimpukka on Suomessa uhanalainen ja rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla ja saukko rauhoitettu metsästyslain nojalla. Alueella tehtävät kunnostustyöt edellyttävät ehdottomasti, että vaikutukset vuollejokisimpukkaan ja saukkoon selvitetään.

Vantaanjoessa elää Euroopan mittakaavassa merkittävä, noin kolmen miljoonan yksilön suuruinen vuollejokisimpukkakanta. Patoa lähimpänä elävät populaatiot ovat noin 500 m päässä padosta heti Lahdenväylän pohjoispuolella. Yksittäisiä yksilöitä on myös lähempänä patoa. Jos selvityksissä todetaan, että vuollejokisimpukoita voidaan siirtää kunnostettavilta alueilta pois, patoa lähimpänä olevat simpukat joudutaan etsimään sukeltamalla ja siirtämään uusille elinalueille muualle jokeen. Mikäli vedenpinta kunnostustöiden seurauksena laskee hyvin maltillisesti, esim. 2 cm / vrk, kauempana koskialueesta olevat simpukat pääsevät itse liikkuen turvaan. Tulee huomioida, että rakennustöiden aikaisilla toimilla, kuten työkoneiden ajamisella ja hiekan ja soran levittämisellä, voi olla haitallinen vaikutus simpukoihin. Simpukoiden siirron onnistumista tulee seurata.

Sosiaaliset, kulttuuriset ja matkailuun liittyvät vaikutukset

On selvittävä hankkeen aiheuttamat muutokset joen varren asukkaiden ja kauempaa alueelle tulevien matkailijoiden mahdollisuuksiin käyttää luonnon virkistyspalveluita. Tällaisia ovat esim. melonta-, kalastus- ja ulkoilumahdollisuudet ja niiden muuttuminen. Ympäristökeskukseen tulleiden yhteydenottojen mukaan ihmisillä on hyvin erilaisia näkemyksiä alueen kehittämisestä. Jopa kala- ja kalastusalan harrastajilla ja asiantuntijoilla on erilaisia näkökantoja.

Pikkukosken pohjapadon rakentaminen

Pohjapadon rakentamista Pikkukosken uimalan ympärille tulee tarkastella alueen muun suunnittelun sekä Natura- ja vesilupaan liittyvän arvioinnin yhteydessä.

Arviointia tehdessä on huomioitava padon vaikutukset vuollejokisimpukan ja saukon esiintymiin. Tulee myös tutkia padon vaikutus kalastoon sekä selvittää, riittääkö vettä padon alapuolelle

pienen virtaaman aikana. Maisemallisesti huomioitavaa on, että matalan veden aikana patorakenteet erottuisivat maisemassa. Veden laatuun patoaltaassa tulee kiinnittää huomiota terveyssyistä. Tulee myös arvioida padon vaikutukset muuhun virkistyskäyttöön, kuten melontaan ja kalastukseen.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi

Vanhankaupunginkoskella mahdollisesti toteutettavilla muutostöillä voi olla laajoja vaikutuksia luontoon ja eri käyttäjäryhmiin. Eri hankevaihtoehtojen yhteiskunnallista kannattavuutta tulisi vertailla kustannus-hyöty –analyysin avulla. Analyysin avulla voidaan selvittää, mikä hankevaihtoehdoista on kannattavin toteuttaa, kun tarkastellaan pitkän aikavälin kokonaisvaikutuksia. Hanke on kannattava toteuttaa, jos sen yhteiskunnalliset kokonaishyödyt ovat kustannuksia suuremmat.

Kustannus-hyöty –analyysissä määritetään hankkeiden nettonykyarvot, joissa huomioidaan hankkeiden kaikki odotettavissa olevat hyödyt ja kustannukset. Myös ne vaikutukset, joilla ei ole markkina-arvoa, pyritään arvottamaan rahamääräisin mittarein. Näitä vaikutuksia ovat esimerkiksi virkistysmahdollisuudet. Kustannus-hyöty –analyysin toteuttaminen edellyttää useita taustaselvityksiä, ja analyysiä varten voidaan tehdä myös uusia, esim. arvottamista koskevia tutkimuksia.

Selvitysten tekemiseen kuluva aika ja hinta

Padon purkamisen eli laajimman hankevaihtoehdon mukaisten kaikkien selvitysten tekemiseen kuluu todennäköisesti ainakin kaksi vuotta, mutta mahdollisesti pitempäänkin. Kaikkien selvitysten ja suunnitelmien hinta nousee satoihin tuhansiin euroihin. Hintaan vaikuttaa, mitä lopulta päädytään selvittämään ja kuinka laajalla alueella selvityksiä tehdään sekä mitä tietoa on jo valmiina ja mitä joudutaan hankkimaan.

Hankeluvan hakeminen

Vesilain mukaan vesitaloushankkeisiin tarvitaan lupa, jos hanke voi muuttaa mm. vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta, virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä. Hanke ei saa myöskään loukata yleistä tai yksityistä etua tai edun on oltava huomattava menetyksiin nähden.

Mahdollisen luvan Vanhankaupunginkosken vesitaloushankkeille myöntää Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lupahakemukseen tulee liittää hallituksen asetuksen vesitalousasioista (1560/2011) mukaiset selvitykset ja suunnitelmat.

Valitusoikeus

25.11.2015

Kj/11

Vesilain mukaiseen päätökseen voi hakea muutosta mm.

- asianosainen,
- rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät,
- vesitaloushankkeen sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella hankkeen ympäristövaikutukset ilmenevät ja
- valtion valvontaviranomainen sekä hankkeen sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Käsittely

04.08.2015 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Vastaehdotus:

Timo Pyhälähti: Kappaleeksi 5:

Vanhankaupunginkoskea kunnostettaessa hankevaihtoehtoina tai vaihtoehtoyhdistelmien osina tulisi tarkastella esimerkiksi seuraavia:

Kannattaja: Tuula Palaste-Eerola

Vastaehdotus:

Timo Pyhälähti: Kappaleen 6 loppuun uutena listan kohtana:

-muita teknisiä järjestelyitä mahdollistaa kalojen nousu Vantaanjokeen, estää kalojen tuhoutumista voimalarakenteissa tai järjestää joen veden juoksumista alueella

Kannattaja: Tuula Palaste-Eerola

Ympäristölautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä vastaehdotukset.

14.04.2015 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

24.03.2015 Pöydälle

Esittelijä

ympäristönsuojelupäällikkö
Päivi Kippo-Edlund

Lisätiedot

Hanna Seitapuro, vs. kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi

Yleisten töiden lautakunta 16.06.2015 § 306

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Postadress

PB 10
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress

Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon

+358 9 310 1641
Telefax
+358 9 655 783

FO-nummer

0201256-6

Kontonr

FI0680001200062637
Moms nr
FI02012566

25.11.2015

Kj/11

Lausunto

Yleisten töiden lautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Kaupunginvaltuutettu Jukka Relander ja 48 muuta kaupunginvaltuutettua ovat tehneet aloitteen Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon purkamisesta ja kosken ennallistamisesta muun muassa vaelluskalojen elinolojen parantamiseksi. Aloitteen tekijöiden mukaan padon purkaminen ja kosken ennallistaminen mahdollistaisi ensiluokkaisen elinympäristön ja lisääntymisalueen vaelluskaloille ja parantaisi alueen virkistysarvoa.

Yleisten töiden lautakunta antoi aloitteesta lausunnon 23.4.2015 (144§). Kaupunginhallitus päätti palauttaa asian uudelleen valmisteltavaksi 11.5.2015 (495§).

Vanhankaupunginkosken länsihaaran pato on suojeltu kaavamääräyksellä. Padon mahdollinen purkaminen kokonaan tai osittain vaatii asemakaavan muutoksen. Asemakaavan muuttamisen tarpeen arviointi, muutoksen valmistelu ja tarvittavien selvityksien laatiminen kuuluu kaupunkisuunnitteluviraston vastuulle. Rakennusvirasto tekee asian valmistelussa yhteistyötä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa.

Yleisten töiden lautakunta toteaa edelleen, että Vanhankaupunginkosken vaelluskannan vahvistaminen ja virkistysarvon kehittäminen on kannatettavaa ja selvittämisen arvoista. Mahdollisen asemakaavan muutoksen ja kosken ennallistamisen pitää perustua tarkkoihin selvityksiin ja suunnitelmiin sekä riittävän laajaan vaikutusten arviointiin.

Käsittely

16.06.2015 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijän muutos: Kappale 5, ensimmäinen virke muutetaan muotoon: "Yleisten töiden lautakunta toteaa edelleen, että Vanhankaupunginkosken vaelluskannan vahvistaminen ja virkistysarvon kehittäminen on kannatettavaa ja selvittämisen arvoista."

24.03.2015 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijä

kaupunginarkkitehti
Jukka Kauto

Lisätiedot

Petri Arponen, aluesuunnittelija, puhelin: 310 38440

25.11.2015

Kj/11

petri.arponen(a)hel.fi
Anni Tirri, aluesuunnittelija, puhelin: 310 38335
anni.tirri(a)hel.fi
Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Rakennusvalvontavirasto 1.6.2015

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Rakennusvalvontavirasto lähtee siitä, että padon museaaliset ja kulttuurihistorialliset arvot arvioidaan ennen kaikkea kaupunginmuseon toimesta. Vanhankaupungin alue on historiallisinta Helsinkiä, jossa tapahtuvat muutokset tulee toteuttaa tiiviissä yhteydessä museoviranomaisten kanssa.

Rakennusvalvontavirasto ei myöskään ota kantaa padon merkitykseen kalakantojen kannalta.

Sen sijaan virasto kiinnittää huomiota siihen, että padon mahdollinen purkaminen edellyttäneen maankäyttö- ja rakennuslain mukaista toimenpidelupaa. Asiasta säädetään ko. lain 126 a §:ssä. Pykälän 1 momentin 5 kohta koskee vesirajalaitteita, joiden toteuttaminen on toimenpideluvanvaraista. Kuitenkin, jos toimenpide perustuu oikeusvaikutteiseen kaavaan tai katusuunnitelmaan ei toimenpidelupaa saman pykälän 2 momentin mukaan tarvita. Padon purkaminen saattaa myös edellyttää vesilain mukaista menettelyä.

Vaikka lupaa ei tarvittaisikaan, pitää rakennusvalvontavirasto aiheellisena hankkeen käsittelyä kaupunkikuvaneuvottelukunnassa. Käsittely neuvottelukunnassa olisi hyödyllistä jo sen vuoksi, koska neuvottelukunnassa on edustus myös kaupunginmuseosta.

Lopuksi virasto kiinnittää huomiota siihen, että jos lopputuloksena on padon purkaminen, tulee sen joka tapauksessa tapahtua pätevien ja kelpoisiksi todettujen suunnittelijoiden toimesta laadittujen suunnitelmien pohjalta.

Lisätiedot

Kai Miller, Yli-insinööri, puhelin: +358500605893
kai.miller(a)hel.fi

Liikuntalautakunta 26.03.2015 § 68

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Lausunto

Liikuntalautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Etenkin Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset, -suojelliset ja matkailuelinkeinolliset perusteiden tulee olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä.

Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi taimenelle sekä lohelle poistamalla ja ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomaisen, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset.

Padon kohtalosta päätettäessä tulee huomioida myös se, että Euroopan unionin vesipuitedirektiivi velvoittaa palauttamaan vesistöt mahdollisimman luonnontilaisiksi. Luonnontilaisuuteen kuuluu oleellisesti myös jatkuvuus eli vesieliöstöjen esteetön pääsy jokea pitkin.

Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen

Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesän vanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 - 5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, koska itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja koska läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan.

Siikoja on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikoja. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava.

Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen, sekä matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta.

Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen ja osa vimpoista siinä onnistuuakin. Toutainta esiintyy

istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta.

Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia tavoitteena selvittää eri vaihtoehdot noususteiden poistamiseksi.

Helenin vesivoimalan vaikutukset

Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita vesiturbiinien murskaamia ankeriaita on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista.

Voimalaan liittyvä uusi ilmiö on Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana, jolloin vaellus mereen tapahtuu, on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja vaellusaikaa. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä.

Padon purkamisen muista vaikutuksista

Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyttämiä. Ennen padon purkupäätöstä on tämäkin asia selvitettävä.

Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella tulee olemaan vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön.

Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin

tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä.

Käsittely

26.03.2015 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Riku Ahola: Vastaehdotus: Ahola, Riku

Liikuntalautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Etenkin Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset, -suojelliset ja matkailuelinkeinolliset perusteiden tulee olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä.

Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi taimenelle sekä lohelle poistamalla ja ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomaisen, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset.

Padon kohtalosta päätettäessä tulee huomioida myös se, että Euroopan unionin vesipuitedirektiivi velvoittaa palauttamaan vesistöt mahdollisimman luonnontilaisiksi. Luonnontilaisuuteen kuuluu oleellisesti myös jatkuvuus eli vesiselöstöjen esteetön pääsy jokea pitkin.

Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen

Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesän vanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 - 5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, koska itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja koska läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan.

Siikoja on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikoja. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava.

Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen, sekä matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta.

Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen ja osa vimpoista siinä onnistuukin. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta.

Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia tavoitteena selvittää eri vaihtoehdot noususteiden poistamiseksi.

Helenin vesivoimalan vaikutukset

Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita vesiturbiinien murskaamia ankeriaita on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista.

Voimalaan liittyvä uusi ilmiö on Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana, jolloin vaellus mereen tapahtuu, on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja vaellusaikaa. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä.

Padon purkamisen muista vaikutuksista

Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyjämiä. Ennen padon purkupäätöstä on tämäkin asia selvitettävä.

Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella tulee olemaan vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi

pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön.

Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä.

Kannattajat: Seppo Lampela

Vastaehdotus:

Joonas Lyytinen: Aholan vastaesityksen mukaan, paitsi:

Lisätään ennen otsikkoa "Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen" lause:

Mikäli selvitysten nojalla ei padon purkamiselle löydy pakottavia esteitä, tulee pato purkaa.

Ja uusi kappale:

Kulttuurihistorialliset arvot

Mahdollinen padon purkaminen ei vaikuttaisi oleellisesti alueen kulttuurihistorialliseen miljööseen, koska sekä vesivoimalaitosrakennuksen ulkoasu sekä Kuninkaankartanon saaren rakennukset säilyisivät nykyisessä muodossaan. Padon purkamista selvitettäessä voidaan myös harkita osittaista ratkaisua, jossa patoon avataan vain aukko joen vapaata virtaamista varten jos se kulttuurihistoriallisista syistä katsotaan tarpeelliseksi.

Kannattajat: Sallamaari Muhonen

Vastaehdotus:

Riitta Hämäläinen-Bister: Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen aiheuttamat kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Erityisesti Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset- ja suojelulliset sekä elinkeinotoimintaan liittyvät selvitykset ja suojelupäätökset tulevat olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä.

Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi poistamalla sekä ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi.

Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomainen, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset.

Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen

Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesänvanhaa vaellussiikaa. Siit palaavat jokisuuhun 3 -5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, sillä itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan. Siikoja on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikoja. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava. Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen sekä –matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta.

Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen osan vimmoista onnistuessaakin. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta. Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia lähtökohtana eri vaihtoehdot nousuesteiden poistamiseksi.

Helenin vesivoimalan vaikutukset

Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita ankeriaita, vesiturbiinien murskaamana, on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista.

Uutena asiana voimalan suhteen ovat Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja aikaa, jolloin vaellus mereen tapahtuu. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä.

Padon purkamisen muista vaikutuksista

Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen omaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyjäämiä. Ennen padon purkupäätöstä myös tämä asia on selvitettävä.

Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella saattaa olla vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön.

Voimalaitos rakennusten ja patomuriin liittyvät suojelupäätökset on myös ensisijaisia selvittämisasioita.

Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä

Kannattajat: Jukka Järvinen

1 äänestys

JAA-ehdotus: Vastaehdotus: Ahola, Riku

Liikuntalautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon: Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Etenkin Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset, -suojelliset ja matkailuelinkeinolliset perusteiden tulee olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä. Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi taimenelle sekä lohelle poistamalla ja ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomaisen, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset. Padon kohtalosta päätettäessä tulee huomioida myös se, että Euroopan unionin vesipuitteidirektiivi velvoittaa palauttamaan vesistöt mahdollisimman luonnontilaisiksi. Luonnontilaisuuteen kuuluu oleellisesti myös jatkuvuus eli vesiselöstöjen esteetön pääsy jokea pitkin. Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesän vanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 - 5 vuoden kuluttua

istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, koska itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja koska läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan. Siikojia on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikojia. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava. Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen, sekä matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta. Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen ja osa vimpoista siinä onnistuukin. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta. Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia tavoitteena selvittää eri vaihtoehdot nousuesteiden poistamiseksi. Helenin vesivoimalan vaikutukset Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita vesiturbiinien murskaamia ankeriaita on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista. Voimalaan liittyvä uusi ilmiö on Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana, jolloin vaellus mereen tapahtuu, on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja vaellusaikaa. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä. Padon purkamisen muista vaikutuksista Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyjämiä. Ennen padon purkupäätöstä on tämäkin asia selvitettävä. Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella tulee olemaan vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön. Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella.

Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä.

Ei-ehdotus: Vastaehdotus: Lyytinen, Joonas

Aholan vastaesityksen mukaan, paitsi: Lisätään ennen otsikkoa "Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen" lause: Mikäli selvitysten nojalla ei padon purkamiselle löydy pakottavia esteitä, tulee pato purkaa. Ja uusi kappale: Kulttuurihistorialliset arvot Mahdollinen padon purkaminen ei vaikuttaisi oleellisesti alueen kulttuurihistorialliseen miljööseen, koska sekä vesivoimalaitosrakennuksen ulkoasu sekä Kuninkaankartanon saaren rakennukset säilyisivät nykyisessä muodossaan. Padon purkamista selvitettäessä voidaan myös harkita osittaista ratkaisua, jossa patoon avataan vain aukko joen vapaata virtaamista varten jos se kulttuurihistoriallisista syistä katsotaan tarpeelliseksi.

Jaa-äännet: 7

Riku Ahola, Silja Borgarsdottir Sandelin, Heidi Ruhala, Riitta Hämäläinen-Bister, Jukka Järvinen, Heimo Laaksonen, Seppo Lampela

Ei-äännet: 2

Joonas Lyytinen, Sallamaari Muhonen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

2 äänestys

JAA-ehdotus: Vastaehdotus: Ahola, Riku

Liikuntalautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon: Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Etenkin Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset, -suojelliset ja matkailuelinkeinolliset perusteiden tulee olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä. Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi taimenelle sekä lohelle poistamalla ja ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomaisen, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset. Padon kohtalosta päätettäessä tulee huomioida myös se,

että Euroopan unionin vesiputedirektiivi velvoittaa palauttamaan vesistöt mahdollisimman luonnontilaisiksi. Luonnontilaisuuteen kuuluu oleellisesti myös jatkuvuus eli vesiselöstöjen esteetön pääsy jokea pitkin. Siikojen ja särkikalojen nousu Vantaanjokeen Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesän vanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 - 5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, koska itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja koska läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan. Siikojen on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikojen. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava. Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen, sekä matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta. Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen ja osa vimpoista siinä onnistuukin. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta. Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia tavoitteena selvittää eri vaihtoehdot nousuesteiden poistamiseksi. Helenin vesivoimalan vaikutukset Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousuun länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita vesiturbiinien murskaamia ankeriaita on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista. Voimalaan liittyvä uusi ilmiö on Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana, jolloin vaellus mereen tapahtuu, on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja vaellusaikaa. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä. Padon purkamisen muista vaikutuksista Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyjämiä. Ennen padon purkupäätöstä on tämäkin asia selvitettävä. Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti

ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella tulee olemaan vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön. Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä.

El-ehdotus: Vastaehdotus: Hämäläinen-Bister, Riitta

Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen aiheuttamat kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Erityisesti Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset- ja suojelulliset sekä elinkeinotoimintaan liittyvät selvitykset ja suojelupäätökset tulevat olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä. Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi poistamalla sekä ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomais-, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset. Siikojen ja särkikaloiden nousu Vantaanjokeen Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesänvanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 -5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, sillä itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan. Siikoja on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikoja. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava. Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen sekä –matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta. Särkikaloista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen osan vimmoista onnistuessaan. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta. Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia lähtökohtana eri vaihtoehdot nousuesteiden poistamiseksi. Helenin vesivoimalan vaikutukset Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja

pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaaralle. Kuolleita ankeriaita, vesiturbiinien murskaamana, on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista. Uutena asiana voimalan suhteen ovat Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja aikaa, jolloin vaellus mereen tapahtuu. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä. Padon purkamisen muista vaikutuksista Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyjämiä. Ennen padon purkupäätöstä myös tämä asia on selvitettävä. Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella saattaa olla vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön. Voimalaitos rakennusten ja patomuuriin liittyvät suojelupäätökset on myös ensisijaisia selvittämisasioita. Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä

Jaa-äännet: 7

Riku Ahola, Silja Borgarsdottir Sandelin, Heidi Ruhala, Heimo Laaksonen, Seppo Lampela, Joonas Lyytinen, Sallamaari Muhonen

Ei-äännet: 2

Riitta Hämäläinen-Bister, Jukka Järvinen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

3 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Vastaehtotus: Ahola, Riku

Liikuntalautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon: Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kokonaisvaikutukset tulee selvittää tarkasti. Etenkin Vantaanjokisuun länsihaaran padon purkamisen kalataloudelliset, -suojelliset ja matkailuelinkeinolliset perusteiden tulee olla keskeisinä tekijöinä padon tulevaisuudesta päätettäessä. Vantaanjokea on kunnostettu kalataloudellisin perustein 30 vuoden ajan. Joen pääuoma mereltä Riihimäen Erkylänjärveen on tehty vaelluskelpoiseksi taimenelle sekä lohelle poistamalla ja ohittamalla useita vaellusesteitä, kunnostamalla koskia ja istuttamalla vaelluskalojen poikasia. Tämän lisäksi lukuisia sivujokia sekä kymmeniä sivupuroja on kunnostettu ja kunnostetaan vuosittain vaelluskalojen kudulle suotuisiksi. Kunnostuksia ovat rahoittaneet mm. alueellinen kalatalousviranomais, kunnat, vapaaehtoisjärjestöt ja yritykset. Padon kohtalosta päätettäessä tulee huomioida myös se, että Euroopan unionin vesipuitedirektiivi velvoittaa palauttamaan vesistöt mahdollisimman luonnontilaisiksi. Luonnontilaisuuteen kuuluu oleellisesti myös jatkuvuus eli vesiselöstöjen esteetön pääsy jokea pitkin. Siikojen ja särkikalajien nousu Vantaanjokeen Vantaanjoen suualueelle istutetaan vuosittain 150 - 200 000 kesän vanhaa vaellussiikaa. Siikat palaavat jokisuuhun 3 - 5 vuoden kuluttua istutuksesta syys - marraskuussa. Siikojen ei ole todettu nousevan Vantaanjokeen, koska itäisen suuhaaran kalaporras on niille liian jyrkkä ja koska läntisessä haarassa sijaitseva pato estää osaltaan niiden nousun kokonaan. Siikojia on jo vuosia kalastettu lippoamalla Vanhankaupunginkosken muureilta. Lippoaminen on erittäin suosittu kalastusmuoto ja saaliiksi saadaan vuosittain tuhansia siikojia. Lippoamalla saadut lohet ja taimenet on vapautettava. Lippoamisen, kuten koko muunkin kalastusharrastuksen, sekä matkailuelinkeinolle koituvat vaikutukset tulee arvioida ennen päätöstä padon purusta. Särkikalajoista lähinnä vimpa ja toutain virtakutuisina yrittävät nousta Vantaanjokeen ja osa vimpoista siinä onnistuukin. Toutainta esiintyy istutusten ansiosta runsaasti Vanhankaupunginlahdella ja -suvannossa. Toutain vaatii noustakseen loivempia virtoja kuin Vanhankaupungin itäkoskessa. Padon purkamisen vaikutukset näiden kalojen nousulle on selvitettävä ennen päätöstä padon purusta. Muita loivemmasta nousukoskesta hyötyviä lajeja ovat mm. ankerias ja nahkiainen, joiden nousua ja istutuksia Vantaanjokeen pitää tutkia tavoitteena selvittää eri vaihtoehdot nousuesteiden poistamiseksi. Helenin vesivoimalan vaikutukset Vantaanjoen länsihaaran yhteydessä toimiva vesivoimala ja pato vaikuttavat kalojen nousuun joen virtaaman mukaan. Mitä enemmän vettä kalojen nousuun aikaan länsihaaran kautta kulkee, sitä useampi kala ui virtausta vasten padolle. Tällöin kalat jäävät

hyppimään patoa vasten ja kaikki yksilöt eivät löydä tietänsä itähaarelle. Kuolleita vesiturbiinien murskaamia ankeriaita on tavattu voimalan alta jo vuosia. Kyse on joistakin kymmenistä yksilöistä vuosittain. Ankeriaat ovat peräisin Tuusulanjärven ja Rusutjärven istutuksista. Voimalaan liittyvä uusi ilmiö on Vantaanjoesta keväisin vaeltavat taimenenpoikaset, joista osa saattaa ankerioiden tavoin joutua voimalan turbiiniin. Kevään 2015 aikana, jolloin vaellus mereen tapahtuu, on tarkoitus selvittää alas laskeutuvien taimenenpoikasten määrää ja vaellusaikaa. Helenin kanssa on tarvittaessa neuvoteltava uusista voimalan käyttörajoituksista ennen päätöstä alueelle kohdistuvista laajemmista toimenpiteistä.

Padon purkamisen muista vaikutuksista Padon rakentamisen jälkeisenä aikana on Vantaanjoen suvantomaiseen uomaan saattanut kasautua sedimenttikerrostumia, jotka voivat sisältää jokivarren teollisuuden laskemien jätevesien myrkkyyttämiä. Ennen padon purkupäätöstä on tämäkin asia selvitettävä. Pikkukosken uimaranta on lähellä jokisuuta. Padon purkaminen vapauttaisi Pikkukoskelle asti ulottuvan koskialueen. Täten padon purkamisella tulee olemaan vaikutuksia veden korkeuteen. Padon purkaminen ja veden korkeuden säätelymahdollisuudet esimerkiksi pohjapadoilla on selvitettävä, kuten myös vaikutukset melontaan sekä joen muuhun virkistyskäyttöön. Kaupunki on tähän mennessä kohdistanut taloudellisia panoksia kosken itähaaran kunnostamiseen ja kalastuksen järjestelyyn alueella. Vanhankaupunginkosken ja suvannon kalastusalue on yksi Helsingin tärkeimmistä. Padon purkamisen vaikutukset koko kyseisen alueen kalastus-, lajiensuojelu- ja matkailuelinkeinolle on selvitettävä.

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 9

Riku Ahola, Silja Borgarsdottir Sandelin, Heidi Ruhala, Riitta Hämäläinen-Bister, Jukka Järvinen, Heimo Laaksonen, Seppo Lampela, Joonas Lyytinen, Sallamaari Muhonen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Esittelijä

osastopäällikkö
Turo Saarinen

Lisätiedot

Matti Mielonen, kalastuspäällikkö, puhelin: 310 87824
Turo Saarinen, osastopäällikkö, puhelin: 310 87801

Kaupunginmuseon johtokunta 24.03.2015 § 29

HEL 2014-012194 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunginmuseon johtokunnan lausuntoa Relanderin ym. valtuustoaloitteesta koskien Vanhankaupunginkosken länsihaaran sulkevan padon purkamista. Valtuustoaloitteessa todetaan, että Vanhankaupunginkosken voimalalla on museoarvoa, mutta ei tuotantohyötyä, koska sen teho on vaatimaton. Aloitteessa esitetään, että padosta ei ole hyötyä, mutta siitä on paljon haittaa, erityisesti kalojen jokeen nousun estäjänä.

Johtokunta antaa seuraavan lausunnon:

Vanhankaupunginkosken pato on osa Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitosten muodostamaa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, RKY 2009-kokonaisuutta. Mikäli pato purettaisiin, tuhoutuisi Helsingin syntysijan tuntumassa merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Huomattavaa on, että vuosi 2015 on Euroopan neuvoston julistama teollisuuden ja tekniikan perinnön teemavuosi. Vanhankaupunginkosken padolla ja voimalaitoksella on merkittävä historiallinen ja teollisuusperintöön liittyvä merkitys ja ne ovat tärkeä osa alueen kulttuurihistoriallista jatkumoa. Voimalamuseo kertoo Helsingin infrastruktuurin rakentamisen historiasta ja energiantuotannosta. Purkamisella olisi myös merkittäviä vaikutuksia maisemaan, joen virtaukseen ja muita, vielä tuntemattomia vaikutuksia mm. jokirantojen rakenteiden kulumiseen tai sedimenttien liikkeelle lähtöön liittyen.

Vanhankaupungin alueella on keskeinen merkitys Helsingin kaupungin historiassa. Helsingin Vanhakaupunki oli Helsingin kaupungin ensimmäinen sijaintipaikka vuosina 1550–1640, ennen kuin kaupunki siirrettiin nykyiselle paikalleen Vironniemelle. Vanhassakaupungissa on Vantaanjoen rannoilla toiminut vesivoimaa ja vettä käyttäviä tuotantolaitoksia aina 1550-luvulta lähtien. 1860-luvulla Helsingin kaupunki ryhtyi suunnittelemaan Vantaanjoen vesivarojen hyödyntämistä ja vesijohtolaitoksen rakentaminen aloitettiin 1870-luvun alussa. Vantaanjoen suun länsipuolen uoma on padottu kiinteänä osana vesivoimalaitosta, joka otettiin käyttöön vuonna 1876. Voimalaitos on osa ainutlaatuista historiallista teollisuusperintökokonaisuutta, johon kuuluvat voimalan lisäksi mylly ja Kuninkaankartanonsaarella sijaitsevat kaupungin entisen vesilaitoksen rakennukset. Nämä laitosrakennukset ovat vuodesta 1972 toimineet

Tekniikan museon käytössä. Länsirannalle sijoittuvat mylly, höyrypumpulaitos ja turbiinipumpulaitos, jotka toimivat nykyään voimalamuseona. Alue on huolellisesti kunnostettu ja merkittävä kulttuuriympäristö on suosittu virkistysalue.

Alueen asemakaava on vahvistettu vuonna 1998. Kaava-alueelle sisältyvät Vanhankaupunginkosken länsirannan ja Kuninkaansaaren sekä vesialueet. Kaavalla on suojeltu sekä maa-alueet että rakennukset. Alueella on sm-merkintä, joka tarkoittaa alueen osaa, jolla sijaitsee muinaismuistoalue. Lisäksi alueella on s-2-merkintä, jonka määräys kuuluu: "Suojeltava alueen osa, joka on kunnostettava siten, että sen historiallinen arvo säilyy. Alueella olevia rakennuksia saa käyttää museotoimintaan ja virkistystä palvelemaan toimintaan sekä ravintolatoimintaan. Kuninkaankartanonsaarelle saa sijoittaa enintään 20 autopaikkaa." Tekniikan museon käytössä toimivat, entiset Helsingin vesilaitoksen rakennukset on suojeltu sr-1 -merkinnällä, samoin entisen vesivoimalan ja höyryvoimalan rakennukset, jotka ovat museokäytössä.

Asemakaavassa pato on merkitty s-3 -suojelumerkinnällä, jonka määräys kuuluu: "Suojeltava alueen osa, jolla olevat pato- ja siltarakenteet tulee säilyttää tai tarvittaessa uusita siten, että ympäristön historiallinen arvo säilyy." Padon purkaminen on siten selkeästi vastoin asemakaavan suojelumääräystä. Koska pato on osa RKY 2009-aluetta, tulee myös Museovirastolta ja Elyltä pyytää lausunto padon purkamisesta.

Myös Teollisuusperintöseura r.y. on esittänyt huolensa Vanhankaupunginkosken ja Kuninkaankartanonsaaren säilymisestä valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä.

Kaupunginmuseon johtokunta ei puolla padon purkamista, mutta katsoo, että on tarpeellista selvittää, voidaanko kosken itäisen haaran kalatien parannustoimenpiteillä saada siitä aikaan nykyistä toimivampi kalojen nousun kannalta.

Esittelijä

museonjohtaja
Tiina Merisalo

Lisätiedot

Johanna Björkman, tutkija, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi